

2ο ΘΕΜΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

Κείμενο: “Μητρικής γλώσσας εγκώμιον”

Η Διεθνής Ημέρα για τη μητρική γλώσσα που θα εορτασθεί σε λίγες μέρες δίνει ευκαιρία για μερικές σκέψεις πάνω σ' αυτό το **καίριο** θέμα. Κάθε άνθρωπος όπου, γης διαθέτει ένα κοινό γνώρισμα: μαθαίνει εξ απαλών ονύχων τη μητρική του γλώσσα. Πρόκειται για ένα **προνόμιο** του ανθρώπινου είδους που συμβαδίζει και ανατροφοδοτείται από το έτερο μεγάλο χάρισμα του ανθρώπου, τον νου. Νόηση και μητρική γλώσσα ξεχωρίζουν τον άνθρωπο και μέσα από τη συγκρότηση κοινωνιών τού εξασφαλίζουν «ποιότητα ζωής». Αυτό το διπλό χαρακτηριστικό γνώρισμα είναι, άλλωστε, αυτό που τον διαφοροποιεί ποιοτικά από όλα τα λοιπά έμβια όντα. Γιατί με τη μητρική του γλώσσα ο άνθρωπος μπορεί να εκφράσει τον κόσμο, αφού πρώτα τον συλλάβει με τον νου του. Το υπαρξιακό τρίπτυχο -όντα του κόσμου, έννοιες του νου (με τις οποίες υπάρχουν για μας τα όντα) και σημασίες / λέξεις της μητρικής γλώσσας (με τις οποίες δηλώνονται οι έννοιες)- περιλαμβάνει ως **αναπόσπαστο** συστατικό τη γλώσσα.

Μιλώντας για γλώσσα αναφερόμαστε πρωτίστως στη μητρική γλώσσα που είναι κτήμα όλων. Αυτό δε που διακρίνει τη μητρική γλώσσα από οποιαδήποτε άλλη, από μία ή περισσότερες ξένες γλώσσες που μαθαίνει κανείς, είναι ότι μόνο τη μητρική γλώσσα κατακτά εις βάθος, τόσο σε λογικό επίπεδο (γραμματική και συντακτική δομή - λεξιλόγιο) όσο και σε βιωματικό (συνθήκες πραγματικής χρήσης στη χώρα όπου ομιλείται μια γλώσσα). Γι' αυτό οι γλωσσολόγοι επιφυλάσσουν για τη μητρική γλώσσα τον όρο κατάκτηση (acquisition), ενώ για τη γνώση μιας : ξένης γλώσσας χρησιμοποιούν σκόπιμα έναν πιο «ήπιο» όρο, τον όρο (εκ) μάθηση (learning). Κατακτάς μόνο τη μητρική σου γλώσσα, ενώ κάθε άλλη απλώς την μαθαίνεις, περισσότερο ή λιγότερο καλά.

Αυτό που πρέπει να τονιστεί και που κατεξοχήν διακρίνει τη μητρική από μια ξένη γλώσσα είναι ότι για κάθε φυσικό ομιλητή η γνώση της μητρικής γλώσσας δεν είναι ένα απλό εργαλείο συνεννόησης («εργαλειακή αντίληψη»), αλλά είναι κύριο συστατικό της ταυτότητάς του, είναι ο πολιτισμός του μέσα από το ιστορικό εννοιολογικό φορτίο των λέξεων που χρησιμοποιεί, είναι η ψυχοσύνθεσή του και η νοοτροπία του λαού του, είναι ο τρόπος που βλέπει και εκφράζει τον κόσμο του, είναι η σκέψη του, είναι η πατρίδα του. Είναι δηλαδή όλα τα στοιχεία που συνιστούν την «αξιακή αντίληψη» της γλώσσας, μια έννοια που υπερβαίνει κάθε απλή χρηστική αντίληψη.

Ο αξιακός αυτός χαρακτήρας της γλώσσας κάνει ώστε κάθε γλώσσα να είναι ένα ιδιαίτερο πολιτιστικό μέγεθος. Κάθε μητρική γλώσσα, ως διαχρονική έκφραση ενός ολόκληρου λαού, συνιστά αυταξία. Οι δε πολλές χιλιάδες γλώσσες του κόσμου συνιστούν ένα σύνολο διαφορετικής σύλληψης, οργάνωσης και έκφρασης του κόσμου, ένα σύνολο ισότιμων αλλά διαφορετικών εν πολλοίς γλωσσών που όλες μαζί συνθέτουν την οικολογία της γλώσσας. Και είναι αυτή η διαφορετικότητα, η γλωσσική πολυμορφία που αποτελεί **αναπαλλοτρίωτη** γλωσσική περιουσία των λαών, την πιο πολύτιμη κληρονομιά, η οποία αξίζει τον σεβασμό μας. Όσο φυσική είναι η γλωσσική διαφοροποίηση (ακόμη και μεταξύ των ατόμων που μιλούν την ίδια γλώσσα) άλλο τόσα «αφύσικη» είναι κάθε τεχνητή «κοινή γλώσσα» (Εσπεράντο, Βολαπύκ κ.ά.) που φιλοδοξεί ουτοπικά να υποκαταστήσει τις φυσικές γλώσσες. Η «ύβρις» μιας δήθεν ενιαίας γλώσσας για όλα τα έθνη του κόσμου, δηλαδή μιας απόλυτα παγκοσμιοποιημένης γλώσσας, είναι μια άλλη έκφανση της ανθρώπινης αλαζονείας, ανάλογη με εκείνη που προκάλεσε τη Βαβέλ, «τη σύγχυση γλωσσών». Η έννοια μιας «ενιαίας γλώσσας» για όλους ούτε υπήρξε ποτέ ούτε μπορεί να υπάρξει, γιατί θα προσκρούει πάντα σε μια **αδήριτη** γλωσσική πραγματικότητα, στην εγγενή διαφοροποίηση της γλώσσας που διαμορφώνουν πάντα διαφορετικοί λαοί, με διαφορετικό πολιτισμό, ιστορία και νοοτροπία. Το μόνο που μπορεί να υπάρξει - και έχει υπάρξει κατά καιρούς - είναι μια ευρύτερης χρήσεως δεύτερη γλώσσα, μια ξένη δηλαδή γλώσσα που χρησιμοποιείται ως lingua franca, γλώσσα επικοινωνίας για πρακτικές ανάγκες συνεννόησης, η οποία συχνά χαρακτηρίζεται υπεργενικευτικά και ως «κοινή γλώσσα».

Συνήθως θεωρούμε ως δεδομένη και συγκριτικά πιο εύκολη τη γνώση της μητρικής γλώσσας από εκείνη μιας ξένης γλώσσας. Η άποψη αυτή ισχύει με την έννοια ότι μία σημαντική παράμετρος της γλώσσας, το γλωσσικό περιβάλλον (οικογένεια, σχολείο, κοινωνία, ΜΜΕ κ.ά.), που παίζει καθοριστικό ρόλο στη γνώση της γλώσσας, συνοδεύει κατά φυσικό τρόπο μόνο τη μητρική γλώσσα. Έτσι, δεν είναι τυχαίο που φυσικοί ομιλητές χαρακτηρίζονται μόνο οι ομιλητές της μητρικής γλώσσας. Ωστόσο, θα πρέπει να παρατηρηθεί ότι, αν ζήσει κανείς επί μακρόν στη χώρα όπου ομιλείται μια γλώσσα και ασχοληθεί συστηματικά με τη μάθησή της, τότε αποκτά μια βιωματική γνώση της μητρικής γλώσσας που μπορεί να **εγγίσει** τα όρια της κατάκτησης.

Τέλος, ακόμη και προκειμένου για τη μητρική γλώσσα δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι σε όλη τη ζωή μας, από την ώρα που γεννιόμαστε μέχρι βαθέως γήρατος, διατελούμε μονίμως «μαθητές» της μητρικής μας γλώσσας, η δε κατάκτησή της σ' ένα απαιτητικό επίπεδο είναι πάντα «έργο ζωής».

Άρθρο του Γ. Μπαμπινιώτη
Ο κ. Γεώργιος Μπαμπινιώτης
είναι καθηγητής της Γλωσσολογίας,
π. πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Θέματα

A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου (120-150 λέξεις περίπου)

Μονάδες 25

B1. Να αποδώσετε σε 80 λέξεις περίπου το νόημα του αποσπάσματος : « η γνώση της μητρικής γλώσσας ταυτότητάς του»

Μονάδες 15

B2.α. Να συμπληρώσετε τα κενά του κειμένου με τις λέξεις: *γλωσσική συγχώνευση, διαμόρφωση, επίδραση, ξενισμός*, στον κατάλληλο τύπο.

Η ελληνική γλώσσα, στη μακραίωνη ιστορία της, δέχτηκε πολλές, ποτέ όμως δεν έχασε, έστω και στο ελάχιστο, την αυθεντικότητά της. Η αστικοποίηση της ζωής, στην ελληνική πραγματικότητα, οδήγησε στη των διαφόρων ιδιωμάτων ,που συνεχίζουν, βέβαια, ακόμη να υπάρχουν. Επιπλέον, στις μέρες μας, σημαίνοντα ρόλο στη της σημερινής, καθομιλουμένης γλώσσας παίζουν τα ΜΜΕ, που αποτελούν, όμως ,μαζί με τον τουρισμό έναν από τους αρνητικούς παράγοντες του

Μονάδες 5

B2.β. Να δοθούν τα συνώνυμα των παρακάτω λέξεων (ένα σε κάθε περίπτωση): **καίριο, προνόμιο, αναπόσπαστο, αναπαλλοτρίωτη, αδήριτη, εγγενή, εγγίσει.**

Μονάδες 5

B3. Να εντοπιστεί η δομή και ο τρόπος ή οι τρόποι ανάπτυξης της προτελευταίας παραγράφου του κειμένου («Συνήθως κατάκτησης»).

Μονάδες 5

Γ . «Γλώσσα δεν είναι, καθώς φαντάζονται κάποιοι, αράδιασμα από λέξεις, τύπους, κανόνες, όπως αναγράφονται σε λεξικά και γραμματικές... παρά η έκφραση του εσωτερικού μας κόσμου, κύμα ζωής, άνοιγμα και επαφή ψυχών, απαλλαγή αισθημάτων και σκέψεων...» (Μ. Τριανταφυλλίδης).

Σε ένα δοκίμιο 300-400 λέξεων περίπου να δείξετε το ρόλο της γλώσσας στις ανθρώπινες σχέσεις. Γιατί, κατά τη γνώμη σας, η γλωσσική επάρκεια αποτελεί παράγοντα ελευθερίας;

Μονάδες 40

Επιμέλεια: Δέδε Ξένια

Φιλολογος

ΟΡΟΣΗΜΟ Χολαργού – Αγ. Παρασκευής